

DOKUMENT JA KOMMENTAAR

Vana artikli käsikiri: naiivne katse mõjutada nõukogude ideoloogiatöötajaid

TARMO KULMAR

Leidsin hiljuti kodust arhiivi läbi vaadates mõned koltunud masinakirjaleheküljed pealkirjaga „Orientalistika tähtsusest Eesti kultuurile“. Muude märkmetega võrdlemisel selgusid taas ka selle loo kirjutamise asjaolud ja edasine saatus.

Tartu Riikliku Ülikooli orientalistikaring (1977–83)¹ oli 1980. aas-

¹ TRÜ ÜTÜ Orientalistikaringi ja sellele eelnenud TRÜ ÜTÜ Ajalooringi orientalistikasektsiooni ajaloo kohta vt lähemalt järgmisi publikatsioone: Tarmo Kulmar, „Üliõpilasorientalistika hiilgeaeg 1971–1983“, *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXX: Tartu Ülikool 1970–1988* (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1998), 106–114; Tarmo Kulmar, „TRÜ ÜTÜ orientalistikasektsioon aastatel 1971–1977“, *Idakiri. Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi aastaraamat 2014* (Tartu: Eesti Akadeemiline

tate algul oma populaarsuse tipul. Ringiga liituda soovijate hulk oli nii suur, et otsustati asutada algajate seksioon. Kes selles sissejuhatava õppetöö läbis ja väikese eksami sooritas, sai liikmepileti. Uute liikmete pidulikul vastuvõtul esines ringi sisuline teadusjuhendaja² Linnart Mäll kõnega, mis sisaldas allpool avaldatava teksti põhipunkte nii 1981. kui ka 1982. aastal.

Pikema teksti enda idee sündis minul kui ringi kuraatoril ja juhendaja Linnart Mällil 1983. aasta algul. Põhjused ilmnevad ka selle käsikirjaga tutvumisel. Esimene põhjus oli n-ö väline. Sõna otseses mõttes topelttegevus segas ringiga liitunud üliõpilasi ja esmajoones muidugi juhendajaid – oma tööd tuli teha varjatult, aga aruandeid esitada kõrgemale poole ilustatult. Näiteks ettekannete välja kuulutatud teemades vältisime sõnu „religioon“ ja „budism“, asendades need mõistetega „kultuur“, „ajalugu“ ja „muistsed õpetused“. Juba ainuüksi sõna „orientalistika“ seondus ju nii Tartu ülikooli tegevust jälgivate julgeolekutöötajate kui ka ülikooli enda juhtivate töötajate silmis millegi väga kahtlasega, olgu selleks siis lihtsalt religioon, eriti budism, Lääne kaasaegsete teadlaste filosoofiad või koguni üldse nõukogudevastane tegevus. Arvasime mõneti naiivselt, et vastavad seltsimehed teavad Idamaadest lihtsalt vähe ja neid oleks vaja harida, teha neile selgeks, et orientalistika on täiesti aktsepteeritav teadusharu.

Teine põhjus oli pigem sisemine. Orientalistikaringiga oli liitunud ka väljastpoolt ülikooli hulk huvilisi inimesi, kes olid küll suure lugemusega, aga kes ei vaevunud orientalistikakabinetis õppima vastavaid Idamaade keeli ja seostasid Ida õpetusi igasuguse esoteerika, ufoloogia ja müstitsismiga. See häiris ringi õppetööd ja vihastas Linnart Mälli, kes oli klassikalises tähenduses teadlane. Tema pahandamist nendega ei kuulatud ja temast ei tahetud aru saada. Olime naiivsed ka selles vallas, kui arvasime, et suudame valgustajatena need huvilised inimesed kuidagi tõeliselt teaduslike faktide ja keeleõpingute juurde suunata.

Oriantaalselts, 2015), 18–26; Tarmo Kulmar, „Idamaadehuvi hiilgeaeg Eestis: Tartu Riikliku Ülikooli Üliõpilaste Teadusliku Ühingu orientalistikaringi viis esimest aastat“, *Idakiri: Eesti Akadeemilise Oriantaalseltsi aastaraamat*, 2017 (Tartu: Eesti Akadeemiline Oriantaalselts, 2018), 7–24.

² Kuna Linnart Mäll oli juba pikemat aega NSV Liidu KGB huviorbiidis, ei tohtinud ta ametliku juhendajana tegutseda. Sellesse rolli oli TRÜ teadusprorektori Herbert Metsa otsusega 1978. a määratud TRÜ üldajaloo kateedri vanaaja dotsent Märt Tånava. Kuid omavahelisel kokkuleppel oli sisuline juhendaja ikkagi Linnart Mäll.

Eesmärgi saavutamiseks otsustasime vormistada need kaks põhiprobleemi pikemaks esseeks, anda sellele ettekande vorm ja huviäratav sisu ning pakkuda avaldamiseks kultuurilehele Sirp ja Vasar, mis oma suure tiraaži ja probleemartiklitega oli intelligentisi seas kõige enam loetav leht. Linnart Mäll tundis ka hästi mitmeid toimetuse avarapilgulisi liikmeid, ja see andis lootust, et vast lugu ikkagi ilmub. Et Linnart Mälli nimi Glavliti tsensorite silmis kahtlane oli, otsustasime, et kirjutame essee koos, aga avaldame ainult minu nime all.

Paraku artikkel sellisel kujul Sirbis ja Vasaras ikkagi ilmuda ei tohtinud. Avaldati vaid mingi poole veeru pikkune ülikärbitud eellugu teatele peatselt toimuva orientalistikaringi vilistlaskonverentsi kohta. Selle eest olevat hoolitsenud Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ideoloogiasekretär Rein Ristlaan isiklikult, nagu teadis Linnart Mäll oma Tallinna sõprade kaudu tulnud siseinfo põhjal mulle rääkida. Nii palju siis autorite lootusrikkast sinisilmsest püüdest katsuda mängida NSV Liidu sumbunud vaimsetes tingimustes 18. sajandi valgustajaid.

Esseest on tervikuna säilinud ainult kehvale paberile trükitud masinakirjaline teine koopia. Samas annab kirjutis ajaloolise tagasiivaatena, kuigi jämedates joontes, üsna adekvaatse ja faktiliselt tõese pildi Eesti NSV toonase orientalistika seisust. Seal on ära nimetatud 19. sajandi maailmakuulsaid Ida keelte uurijaid, samuti hulk Pent Nurmekunna ja Linnart Mälli õpilasi, kes sel ajal tegutsesid teadlaste ja tõlkijatena. Suurtest nimedest on küll jäänud mainimata Uku Masing, samuti Läänes tegutsenud 20. sajandi maailmakuulsus Arthur Võõbus ja praegugi veel rivis olev indoeuroopeist Jaan Puhvel.

Ent 1983. aastal – 36 aastat tagasi – kujutas Eesti orientalistika endast loomulikult vaid Tartu ülikoolis tehtud ja tehtavat orientalistiikat. Avaldame siis selle teksti enda pildilise pilguheitena minevikku.

Olgu veel kord rõhutatud, et essee põhiautor oli Linnart Mäll. Tema nimi jäi esilehelt välja tema enda tungival soovil. Küll aga on tekstis leida mitmeid tema omakäelisi, pliiaitsiga tehtud parandusi.

Tarmo Kulmar on Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna võrdleva usuteaduse professor, Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi aupresident.

Emcc

Orientalistika tähtsusest Eesti kultuurile

Tarmo Kulmar

Lugupeetud orientalistid, nii praegused kui ka tulevased! Vabandatagu mind, kuid selle pöördumise esitan teataval määral avansina, ja seda selles mõttes, et teie hulgas ei ole ega saa ka olema ühtegi pseudoorientalisti. Vähemalt loodan ma seda. Aga selle juurde tulen tagasi hiljem.

Mul pole kavas kirjutada ajaloolist ülevaadet. Ilmselt pole siinkohal sobilik esitada kuiva nimede- ja arvuderõhket ülevaadet Eesti orientalistikast viimaseil aastakümneil. Pealegi arvan, et igasugust ajalugu tuleb uurida alles siis, kui vaadeldavatest sündmustest on möödunud juba teatav hulk aega, ja me võime eeldada, et meie kui uurijad suudame sündmuste kulgu, nende tagapõhja ja järelduisi vaadelda ja kujutada võimalikult objektiivselt, välistades igasuguse väära enesepoolse interpretatsiooni. Annan siinkohal vaid mõningad pidepunktid.

Tartu ülikoolis on orientalistikat viljeldud juba Academia Gustavia aegadest saati. Siin on töötanud nimekad keeleteadlased-orientalistid Leo Meyer, Leopold von Schröder, Dmitri Kudrjavski. 1930-tel aastatel loodi Tartu Ülikooli juures Eesti Akadeemiline Orientaalselts, mille üks asutajaliikmeid Leo Leesment on praegu meie ringi auesimees. Orientalistikakabineti kui keeleõpingute ja teaduskeskuse loomine seandub meie ringi aujuhendaja, NSV Liidu ühe tuntuima polügloti ja lingvisti Pent Nurmekunna nimega, kes on õppinud Tartu, Kopenhaageni, Göteborgi, Rostocki, Berliini, Müncheni ja Pariisi ülikoolides romanistikat, germanistikat, indoeuroopa keeleteadust ja idakeeli. Kabineti loomise idee tekkis tal 1953. aastal. 10. veebruaril 1955 pidas ta esimese loengu hiina keelest 200 inimesele (teisele loengule ilmus küll vaid 20 inimest). Tänapäev on dotsent Pent Nurmekund õpetanud orientalistikakabinetis paljusid Ida ja Lääne-Euroopa keeli, olles loonud sellega põhja Eesti orientalistide teaduskeskri kujunemisele.

Teine etapp Eesti orientalistika ajaloo algas 1960-te aastate algul Linnart Mälliga. Seda perioodi, mis kestab siiani, iseloomustab aina suurenev massiline huvi Ida vastu nii Eesti üliõpilaskonnas kui ka teistes ühiskonnakihtides. Linnart Mäll huvitus orientalistikast ajaloo-osakonna III kursusel. Algul õppis ta Pent Nurmekunna juures, siis Leningradis, Moskvas, Taškendis. Sanskriti, tiibeti, hiina ja teistegi idakeelte väga hea tundjana on ta meil ja välismaail tunnustatud kui väljapaistev budoloog, kellelt on ilmunud üle 30 teadusartiklit. Linnart Mälli vahendatud India ja Hiina kirjandusklassika tippteoste tõlked ("Vetäla 25 juttu", Mahatma Gandhi "Maailm on väsinud vinka-

- 2 -

mast", "Dhammapada", Lao-zi "Kulgemise Väe Raamat", "Bhagavatgita" ja teised) on (aidanud/palju kaasa) õige suhtumise ja huvi loomisele eesti rahva seas.

1971. aasta ühel päikesepaistelisel aprillikuu päeval kogunes orientalistikakabinetti paarkümmend üliõpilast, enamuses ajaloo-osakonnast. Pandi alus ülikooli ÜTÜ ajalooringi orientalistikasektsioonile, mis tegutses ligi seitse aastat. Selle etapi loomulikuks jätkuks sai juba üleülikoolilise ÜTÜ orientalistikaringi asutamine 22. septembril 1977. a. Praegust aega iseloomustab eriti massiline huvi idauuringute vastu. Lisaks peaaegu kõigi ülikooli teaduskondade tudengitele jätkavad ringi juures oma tegevust ka kabineti/ja sektsiooni vilistlased. Väga populaarsed on ringi vilistlaskellekviumid ja ÜTÜ konverentsid - viimasel ajal juba sadadesse ulatava kuulajaskonnaga.

Niipalju siis ajalooast.

Peab aga tunnustama, et nagu see on teistegi teadusharudega, leidub hulganisti vastaseid ka orientalistikaharrastustele Eestis. Nende vastuväited on järgmised: Milleks tegelda meil nii kaugete asjadega? Kas meil omade probleemidega veel vähe tegemist on? Milleks õppida idakeeli - kuidas saab neid kasutada siin, Eestis, nii kaugel Idamaadest? Arvatakse samuti, et idahuvile puudub meil igasugune vajadus ja baaski. Veelgi enam - küllaltki tihti esineb meie orientalistide, orientalistikakabineti ja ringi suhtes ka rünnakuid, mis lõhnavad ilmsete isiklike vastuolude ja antipaatiate järele.

Katsume siis nendele küsimustele vastata.

Esiteks. Need nõndanimetatud "kauged asjad" polegi tegelikult nii kauged ja udused kui pealtnäha paistab. Ei maksa unustada, et eestlaste ja teiste soomeugrilaste ürgne Aasia päritolu on tänapäeval tunnustatud fakt. Sidemeid meie kaugete esivanemate ja Iga rahvaste vahel võime avastada kas või võrdleva keeleteaduse, arheoloogia ja etnograafia seistest uurimistulemustest. Selle tõsiasi ees ei saa silmi sulgeda. Seega - uurides Ida kultuuripärandit, saame selle kaudu informatsiooni ka omaenda rahva minevikust. Juba ~~siis~~ selletõttu on olemas vajadus idauuringute järele meie vabariigis. Selle vajaduse realiseerimise senist edukust näitas suurepäraselt kas või 12.-14. novembril 1975 peetud TRÜ orientalistikakabineti 20. aastapäevale pühendatud üleliiduline teaduslik konverents "Soomeugri rahvad ja Idamaad", kus esinesid paljud väljapaistvad Nõukogude Liidu orientalistid; oma artikli või tervitused saatsid professorid Underdown Adelaide'i ülikoolist, Austerlitz ja Menges Columbia ülikoolist, Pisani Milaanost, Bergland Oslot, Gunnar Jarring Rootsist.

Teiseks.

Teiseks. Ma ei kavatsenud siinkohal üldse puudutadagi seda üldtuntud tõika, et keeleoskus tuleb alati kasuks, eriti praegu, mil väga tihti paljud inimesed katkestavad oma keeleõpingud lihtsalt laiskuse, loiduse, mugavuse ja huvipuuduse tõttu. Tahan märkida ~~hinnatult~~ seda, et pole liialdus öelda, et orientalistikakabinet on andnud solidse osa vabariigi väikesearvulisest idakeeltest tõlkijate perest. Nii on Ly Seppelist saanud viljakas aserbaidžaaani-türgi kirjanduse vahendaja, Haljand Udam on tõusnud põhiliseks tadžiki-pärsia kirjanduse tõlkijaks, Ülle Udam on teinud tõlkeid jaapani keelest, Üle Sirk, NSV Liidu Orientalistik-Instituudi sektorijuhataja, on tunnustatud spetsialist indoneesia keelte alal, Maret Kark, praegusi noori tõlkijaid ^{emantaw} sanskriti ja tiibeti keelest, hämmastab kõiki juba X klassi õpilasena ÜTÜ ajaloo ringi konverentsil esinedes oma tiibeti keele oskusega. Linnart Mälli tõlketegevusest juba kõnelesin. Paljud füüsikud, keemikud ja matemaatikud on just siin, selles auväärses orientalistikakabinetis, omandanud jaapanikeelseerialakirjanduse lugemise oskuse, ajaloolased ja filoloogid on uurinud vastavat keelt oma teadustöö tarbeks. Loetelu läheks veel pikale, ent see on nüüd juba tarbetu.

Kolmandaks. Orientalistikaõpinguid ja orientalistikauuringuid on vaja silmaringi laiendamiseks. Javaharilal Nehru kirjutab: "Üllataval kombel võib isegi tööstuslikult arenenud maades, kus uusimad avastused ja leitud saavad automaatselt kõigi inimeste osaks, leida uskumusi ja käitumisnorme, mis on vastuolus terve mõistusega." See lause kehtib paraku ka Eesti kohta. Paljude inimeste seas, kusjuures neist mõnedki asuvad suhteliselt kõrgetel ametikohtadel, on kahjuks levinud halvustav ja üleolev, koguni vaenulik suhtumine ^{ainult} Idamaadesse üldse. Mõeldakse, mida kasulikku sealt ikka saada võib, ~~parik~~ joogat ja müstikat, taimepõitlust ja budismi. Nii arvatakse aga seetõttu, et ei tunda Idamaade kultuuri väärtuslikku pärandit; sellest ei teata midagi peale kuulujuttude ja kahtlase mainega artiklitest koostu, mida levitavad pseudoorientalistid. Just viimased on suurimad müstikanarrastajad. Taimetoitlus on igasüü isiklik asi, see on levinud siia esmajoonel Lääne-Euroopast. Joogat kui enesekontrolli ja enesearendamise süsteemi tunnustab tänapäeva arstiteadus, budism on peale religiooni ka terve kultuurikompleksi, mida tasub uurida ja uuritaksegi üle kogu maailma, ja sugugi mitte ainult religioosse, vaid ka puhtteadusliku huvi otstarbel. Samas unustatakse, et meile kõigile tuntud leiutised, nagu paber, kompass, trükikunst pärinevad Hiinast, et me kasutame India päritoluga numbreid, et nulli mõistetegi on pärit Indiast. Sageli me ei tea, et ainuüksi sanskriti kirjandus on suurem kui antiikkreeka ja rooma kirjandus kokku, et esimesed ülikoolid tekkisid Indias ja Hiinas ~~arvama~~ enne meie

- 4 -

ajateadust; et strukturaalingvistika rajajaks on indialane Panini, kes süstematiseeris juba enne meie aega sanskriti grammatika, mis püüab tolleaegsel kujul tänini; Läänes on see keeleteaduse haru alles hiljaaegu taasavastatud. Tiibetis ja Hiinas tegeldakse psühholoogiaga teaduse tasemel juba ligi tuhat aastat, Euroopa psühholoogiateaduse algus ulatub aga eelmisse sajandisse. Muidugi meil, eurooplastel on meie tehniline tsivilatsioon. Kuid alles hiljaaegu on vahesed meie seast avastanud, et inimese, inimmeele uurimine ei ulatu veel lapsekingadessegi. Selles osas on Ida meist kaugel ees. Miks me ei taha seda tunnistada? Kas tõesti on europotsentrism meisse nii tugevasti juurdunud? Neilt, kes väidavad, et Idaat tuleb ainult halb, küsime hoopis nii: Kes lubab teil halvustada teiste rahvaste kultuuri? Kuhu jääb ühede rahvaste eelistamisel teistele rahvaste üheväärsuse idee? Kas te olete unustanud proletaarsete internatsionalismi printsiibid? Kas ei jõua te oma seniseid mõtteavaldusi ausalt edasi arendades hoopis rassismiini? Tõesti-tõesti, õigesti on ~~mitte~~ ütelnud Buddha: "Ärge rääkige sellest, mida te ei tea, parem vaikige!"

Palju on räägitud nn. Ida mõtteviisist, vastandades seda Lääne mõtteviisile. See on väär. Nii nagu Lääreski on ka Idas loendamatu hulk erinevaid maailma- ja ellusuhtumisi. Kas me paneme ühte patta marksismi ja neopositivismi? Ei. Kas me ütleme, et islam ja budism on üks? Ei. Kuidas saame me siis rääkida Ida ja Lääne mõtteviisidest? Mõtteviise on sama palju kui inimesi. Me võime aga kõnelda kultuurisaavutustest, kõigest sellest, mida on loonud inimegenius. Praegu toimib üle kogu maailma protsess, mida nimetatakse Ida ja Lääne sünteesiks. Lühidalt seisneb see selles, et võetakse üle mõlema maailma väärtuslikke ideid ja sulatatakse need kokku ühtseks maailmamudeliks. See tendents aitab üha enam süvenedes suretada iganeid europotsentristlike seisukohti ja luua terviklikku inimkonna kultuuri, mille rüpes lakatakse eelistamast või halvustamast teiste rahvaste loomesaavutusi.

Sestis toimib see protsess esialgu üsna tagasihoidlikult. Orientalistikakabinet ja ring peavad tegema ära veel tohutu töö avaliku arvamuse muutmiseks ja lugupidamise äratamiseks Idamaade vastu. Kuigi meil ilmub peitnähna palju tõlkeid Ida kirjandusest, ei tohi me unustada kurba tõsiasja, et sestis, lätis ja leedus on kõigi teiste Euroopa maade ja teiste liiduvabariikidega (välja arvatud Moldaavia) võrreldes tõlgitud ja välja antud orientalklassikat kõige vähem. Loodetavasti oukord paraneb, kui see muutub igal aastal orientalisti südameasjaks. Meie ei tohi lootma jääda üksteisele, vaid peame ise oma mõistust rakendama ja käed külge lööma - sina, mina - igäühe. Meie peame mõistma, et sünnib meie kõigi, kogu eesti rahva hüvanguks. Meie kõigi kohta kehtivad

"Dhammapadas" öeldud sõnad: "Kerge on endale halba ja kasutat teha. Ülimalt raske on aga iseendale head ja kasulikku teha".

Nüüd tuleme aga tagasi meie loo alguse juurde, et raskida veidi probleemist, mis on õnnetuks eesti kultuurile. Mainisin terminit "Pseudoorientalist". Niisis - kes see on? Kõigepealt aga - kes on üldse tõeline orientalist? Auidas nende vahel vahet teha?

Iga teaduse ümber koonduvad diletantlikud asjatu vilised, need ei puudu ka orientalistikal. Viimaste tähistamiseks on loodud eri termin - pseudoorientalistika. See nähtus on tekkinud samast nuviest, mis sünnitas orientalistikagi, sest orientalistika kui arenev teadus on pahatühti võimetu vastama sajaprotsendilise kindlusega kõikidele küsimustele. Orientalist tunneb ~~ka~~ pseudoorientalisti kohe ära, kõrvalseisja mitte alati. Seega on võhikud tihti valmis omistama orientalisti teened pseudoorientalistile, teinekord langevad aga pseudoorientalisti patud teenimatult orientalisti kaela. See probleem pole ainult meil, see on ülemaailmne.

Orientalistika põmineb algtekstide uurimisel, see on-keele-undmised Pseudoorientalist ammutab andmed põhiliselt tõlgetest, kuigi tõlge ei tarvitse alati vastata originaalile. Meie pseudoorientalistidel on praegu ~~an~~ sees ingliskeelsed tõlked. Teiseks pseudoorientalisti tunnuseks on väidete äärmine kategoorilisus, nõrk kriitikameel. Kolmandaks iseloomustab pseudoorientalisti peamiselt nuvi igasuguse esoteerilise, seniseletamatu, müstilise vastu, millele otsivad nad lahendusi orientalistikast. Nii on püütud ja püütakse ka praegugi orientalistika alla suruda küll UFO-sid, küll telepaatiat, küll seksivabadust, küll selgeltnägemist ja spiritismi. Sellel koigel pole orientalistikaga aga mitte mingisugust pistmist. Kuna pseudoorientalistid on varmad grafomaanid ja valmis ka igal võimalusel oma kokkukompileeritud kirjatükke avaldama, samuti tõlkima levitamise eesmärgil kõikvõimalikku teosofiilist müstikat, siis paraku on ka pseudoorientalistika aidanud sestis kujundada suhtumist idasse ja ida ränvastesse väärast suuna. Lõpuks on veel inimesi, kes püüavad orientalistikast leida lahendust oma ningeädadele ja seksuaalkompleksidele. Siit tuleneb naiglane nuvi idas loodud seksuaalõpperamatute või mitmete idareligioonide vastava välise kombestiku vastu. Kui aga sellised pseudoorientalistid oma lootustes pettuvad, siis saavad neist orientalistika vastased. Pseudoorientalisti tunneb veel ära ka äärmises pinnapealsuses - algul asutakse suure murinaga asja kallale, aga niipea, kui põrgatakse kokk esimeste raskustega, ~~sis~~ jäetakse pooleli. Nii on küllalt nähtud inimesi, kes on tulnud orientalistikakabinetti keeli õppima (esma-joones sanskritti või tiibeti keelt), ja lubanud keele mõne kuu või koguni nädalaga selgeks saada, aga keda paari tunni järel pole enam
 nähtud.

- 6 -

nähtud. Si toni unustada, et selleks, et keelt korralikult valdama õppida, kulub aastaid, ja niite igaks ei ole geenius, kes õpib keele nelja kuuga. Niisiis tuleb varuda kannatust.

Pseudoorientalistide hulka kuuluvad ka veel efektitaotlejad, kes kuulutavad endid budistideks või kriinaistideks, kuid kes enemasgi tegelikult nii oma teadmiste kui ka eluviiside ja käitumise poolest seisavad nende õpetuste mõistmisest sama kaugel nagu hunt kapsasupist.

Oli aeg, kus pseudoorientalistika kestis muutus niivõrd pealetükki-vaks ja juba sedavõrd orientalistikat kompromiteerivaks, et Linnart Määl otsustas anda sellele terava vastulöögi. 23.mail, 24.oktoobril ja 26.novembril 1974 pidas ta orientalistikasektsioonis kolmeosalise loengu teemal "Mäng zeniga ja zen ilma mänguta." Selles esitas ta teadusliku ülevaate zen-budismist, juntides tähelepanu sealjuures Läänes ja ka meil levivale zeni-valmistusele, mis osutus lõppkokkuvõttes teosofiaks ja millega hakati seletama juba igasuguseid elu nähtusi. Muuhulgas ütles ta järgmist: "Ka meie kabinetis on mõni inimene valgustuse" saanud, see on aga midagi ülimalt halba ja vaidrat." See lause kehtis täiel määral nii mõnegi inimese kohta, kes oli hakanud orientalistikasektsioonis käima lihtsalt müstikahuvist, kujutamata sealjuures endale ette, mis on tõeline vabanemine ja valgustus. Ilmselt just seetõttu polnud järgmistel loengutel enam paljusid näha, kusjuures esimesel korral ei tahtnud ruum kuulajaid ära mahutada.

Pseudoorientalistid võivad aga saada orientalistideks, kui nad asuvad õppima keeli ja ajalugu ning hakkevad kriitiliselt suhtuma igasugustesse taolistesse väljaannetesse ja artiklitesse, nagu näiteks "Sambala - suur UFO-de maandumisplats" või "Budism - vabanemine seksi läbi". Näiteid võib tuua veel teisigi. Ja pidagu nad meeles kuulsa inglise budoloogi Allan Wattsi sõnu: "Kõigepealt tuleb loobuda eneseõigustamisest, alles siis saab edasi minna." Niisiis, orientalistid, vaid tõsise tööga ja igasugusele pseudoorientalistikale vastuastumisega saame me tõestada orientalistika vajalikkust ja elujõulisust. Ja teid, praegused orientalistid, kes te olete täna siia kogunenud; kui ka teid, tulevased orientalistid, kes te astute orientalistikaringi; kõiki teid, kes te kannate ja saate kandma oma meele ja südames tõelise teaduse valgust, tervitan ma sõnadega, mis juhatasid sisse India õhtu 22.septembril 1977, sõnadega, mis kõlasid esimestena vastloodud orientalistikaringi esimesel avalikul üritusel, sõnadega, sanskriti keeles, mida soovitav õppida igal orientalistil:

- 7 -

"Yusman uttānāhriḍayān, viśuddhena t̄sittena, gambhīrena ādarēna t̄sā,
īha samāgat̄sātān - abhinandāmi!" -"Teid avalisüdamelisi, puhta
meelega ja sügava huviga siia tulnuid - tervitan!"

An old article manuscript: a naive attempt to influence Soviet ideology workers

TARMO KULMAR

University of Tartu, School of Theology and Religious Studies

The article features a photocopy of the only surviving copy of an essay by Tartu State University's oriental scholar Linnart Mäll and his colleague Tarmo Kulmar, titled *Orientalistika tähtsusest Eesti kultuurile* (On the importance of Oriental studies to Estonian culture) from the year 1983, and an accompanying explanatory introduction. First, the essay provides a short overview of Oriental studies in Estonia. Second, the authors endeavour to educate communist ideology workers and show that Oriental studies are not a religion but a field of research. Third, the essay encourages people who identify Oriental studies with esoteric and mystic subjects to study Eastern languages and texts. The piece of writing was to be published in the ESSR cultural newspaper *Sirp ja Vasar*, but was banned for ideological reasons.